

6. Anitra's Tanz (uit Peer Gynt-Suite opus 46)

E. Grieg (1843-1907)

De Noorse componist Edvard Grieg werd vooral bekend om zijn prachtige orkestmuziek bij het toneelstuk 'Peer Gynt' van H. Ibsen (1875). Een van de mooiste delen hieruit is de dans van Anitra, een Oosterse prinses. De bevallige en ook wat mystieke atmosfeer van dit lichtvoetige werkje komt in deze door Kees van Houten gemaakte orgelbewerking goed tot zijn recht. Het uitvoeren van zo'n bewerking doet geheel en al recht aan de 19e eeuwse muziekpraktijk op de orgels van Smits: het veelvuldig spelen van arrangementen van opera-, orkest- en pianomuziek.

7. Final opus 21 (uit 'Six pièces')

C. Franck (1822-1890)

Dit werk, het laatste van de "Six pièces", is van heroïsche allure. Het zou kunnen fungeren als een feestelijke in- of uittocht met bazuinen en klaroenen, zoals die in het hoofdmotief van de grote pedaalsolo aan het begin ondubbelzinnig weerklinken. Deze pedaalsolo wordt tot tweemaal toe onderbroken door een verbindingsgroep op het derde klavier, waarna ook de manualen worden ingeschakeld in het geschal der trompetten. Een lyrisch zangthema in minder felle tinten besluit de expositie.

Dan volgt een uitgebreide doorwerking, waarin het zangthema overheerst, ondersteund door een vlotte triolenbeweging. Ze eindigt in stijgende fanfares in de manualen, die vanzelf de reprise van het hoofdthema voorbereiden, thans in de manualen in plaats van in het pedaal. Ook het zangthema keert terug, nu echter in dezelfde feestklanken als het beginthema. Een briljant coda, waarin de fanfaremotieven nog eens alle kansen krijgen, besluit deze imposante compositie.

Eerstvolgende concerten:

zondag 18 augustus: 20.15 uur	Tommy van Doorn organist Sint-Petrusbasiliek, Boxtel
zondag 22 september: 20.15 uur	Aart Bergwerff organist LutherseKerk, 's Gravenhage
zondag 13 oktober: 20.15 uur	Theo Visser organist Hooglandse Kerk, Leiden

De concerten worden financieel mogelijk gemaakt door de Ankie Hak Stichting en door:

Dhr. S. Aarns - Dhr. T. van den Aker - Blanca Beheer B.V. - Brabants Centrum - Mevr. M. Castricum - Huub van Doorn Masterpiece Financials Den Bosch - Gemeente Boxtel - Dhr. C. Doevendans - Tommy van Doorn - Dhr. en Mevr. E. van Gelder - Dhr. C. Hooy - Dhr J. van Hezik - Mevr. L. Ietswaart - Marimba Bloemsierkunst - Pels & Van Leeuwen Kerkorgelbouw B.V., Den Bosch - Protestantse Gemeente Boxtel - Snijders & Toemen, Advokaten - Verrijzenisparochie Boxtel - en alle donateurs

STICHTING KERKCONCERTEN BOXTEL

Orgelconcert

door

Kees van Houten

zondag 23 juni 2013

aanvang 20.15 uur

basiliek St.-Petrus Boxtel

Programma

1. Sonata da Chiesa

H. Andriessen (1892-1981)

Deze compositie behoort tot de meest bekende orgelwerken van Hendrik Andriessen. Basis voor het werk vormt een sarabande-achtig thema dat in zachte tinten is gehouden. Met veel fantasie ontwikkelen zich een vijftal kleurrijke variaties, waarbij de melodie steeds andere gedaantes aanneemt en soms zelfs niet meer te herkennen is (variatie 3 en 5). Nadat de laatste variatie, met zijn fraaie seufzer-figuren in de middenstemmen, in alle rust is neergedaald, breekt plotseling een virtuoze, stoutmoedige Finale los: losbandige toonladderfiguren en drieklankbrekingen, brede akkoordformaties (waarbij de voor Andriessen zo typerende overmatige drieklank de boventoon voert) en fantasierijke modulaties voeren het werk op originele wijze naar een grote climax, met als apotheose het met volle werk gespeelde hoofdthema, dat voor een magistrale afsluiting zorgt.

2. Uit "24 Pièces en style libre" opus 31 - Pastorale

L. Vierne (1870-1937)

Louis Vierne werd te Poitiers geboren. Hij studeerde bij Franck en Widor en werd organist van de Saint Sulpice en de Notre Dame te Parijs. Hij componeerde een groot aantal orgelwerken, die net als die van Franck geschreven zijn voor het Cavallé-Coll-orgeltype, dat zeer beïnvloed is door de klankmogelijkheden van het orkest. De Pastorale laat een weemoedige melodie horen in een wiegende 6/8 maat. Bewegelijke, hoge fluitklanken zorgen voor een speels tegenspel.

3. Passacaglia in d-moll BuxWV 161

D. Buxtehude (1637-1707)

Deze compositie wordt door velen beschouwd als het mooiste orgelwerk van Buxtehude. Het woord "passacaglia" stamt uit het Italiaans en betekent eigenlijk "hanepas". In de baroktijd werd de passacaglia, net als de ciacona, een variatievorm waarbij in de bas (pedaal) een rustig thema in lange notenwaarden onophoudelijk terugkeert, terwijl in de manuaalstemmen allerlei variaties tegen dit thema optreden.

De passacaglia van Buxtehude bestaat uit vier karakteristieke secties, elk met hun eigen affekt en toonsoort (achtereenvolgens d-moll, F-dur, a-moll en weer d-moll). Het basthema bestaat uit 7 noten en verschijnt in elke sectie 7 keer. In totaal klinkt het thema dus 28 maal. Het is niet onwaarschijnlijk dat de componist zich bij dit prachtige werk heeft laten inspireren door de vier maanfasen van elk zeven dagen, achtereenvolgens nieuwe maan, eerste kwartier, volle maan en laatste kwartier. In de registratie van de vier onderdelen zijn deze kosmische verbanden uitgewerkt: na een sonore prestantklank in het eerste deel wordt de registratie in deel twee voller en bereikt in het derde deel een groots plenum. In het laatste deel keert de prestant-registratie van het openingsdeel terug.

4. Dialogue en ut majeur

L. Marchand (1669-1732)

Louis Marchand was naast Couperin een van de vermaardste clavecinisten en organisten van zijn tijd. Nadat hij door zijn losbandig leven zijn positie als hoforganist te Versailles had verloren werd hij in Dresden organist van de Keurvorst. Daar onttrok hij zich in 1717 heimelijk aan een wedstrijd met Bach en keerde naar Parijs terug.

De schitterende "Dialogue en ut majeur" werd gecomponeerd in 1696 te Parijs. Na een markante fanfare-achtige inleiding volgt een fraaie dialoog tussen de verschillende klavieren, met echo-effecten op het derde manuaal; het geheel in een Grand Jeu-registratie (combinatie van tongwerken, cornetten en grondstemmen). Het middendeel ademt met zijn mooie harmonieën een verheven rust. Hierna vormt een luchtig, speels trio (voor cornet en cromorne) de overgang naar het joyeus dansende laatste deel, dat uitmondt in een voornaam, koninklijk slot.

5. 'O Lamm Gottes unschuldig' BWV 656 J.S. Bach (1685-1750)

3 Versus

*O Lamm Gottes unschuldig, am Stamm des Creutzes geschlachtet.
Allzeit gefunden g'duldig, wiewohl du warest verachtet.
All Sünd' hast du getragen, sonst müsstest wir verzagen,
erbarm dich unser, o Jesu. (vers 1 en 2)
gib uns den Frieden, o Jesu. (vers 3)*

Over dit bekende passielied, waarvan tekst en muziek stammen van het Gregoriaanse Agnus Dei, componeerde Bach drie verzen, die zonder onderbreking in elkaar overgaan.

In het eerste vers, driestemmig en zonder pedaal, ligt de melodie, nu en dan licht versierd, in de sopraan; in het tweede, eveneens driestemmig manualiter, ligt zij in de middenstem (alt). Steeds zorgen de beide andere stemmen voor een rustig bewegende contrapuntische verwerking. Klinkt het eerste vers nog mild-klagend, ingetogen en berustend, in het tweede wordt de klank iets voller en krijgen de melodische lijnen meer spanning, doordat de tegenmotieven grotere intervallen laten horen, de dissonantie toeneemt en ook een grotere spanwijdte bereikt wordt. Aan het eind van dit vers zorgen rijk dalend guirlandes voor een breken van de spanning, waarna het pedaal de koraalmelodie op monumentale wijze voor de derde keer laat binnentreden. De subjectief klagende atmosfeer van de eerste twee coupletten verandert compleet in een open, koninklijke muziek van het Lam dat het lijden overwonnen heeft.

Dit derde vers heeft Bach zeer rijk uitgewerkt. Bij de tekst "All Sünd hast du getragen" spelen de manuaalstemmen een obsederend motief met repeterende tonen, bij "sonst müsten wir verzagen" verandert plotseling de beweging van 9/4 in 3/2 en ontwikkelt zich muzikaal onverwacht een verbijsterende chromatiek, die niet anders dan door deze woorden geïnspireerd kan zijn. Onmiddellijk daarna, bij "Gib uns den Frieden, o Jesu", is de spanning gebroken en verschijnen juichende stijgende en dalende toonladderfiguren.

